

EVOLUȚIA ASIGURĂRII CALITĂȚII EDUCAȚIEI ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL PROFESIONAL TEHNIC ȘI SUPERIOR ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE A REPUBLICII MOLDOVA

TIMCO CAROLINA
ANACIP
Chișinău, Moldova
carolina.timco@anacip.md

CHICIUC ANDREI
ANACIP
Chișinău, Moldova
chiciuc.andrei@anacip.md

GUVIR STELA
ANACIP
Chișinău, Moldova
guvir.stela@anacip.md

Abstract: The paper is aimed at describing the quality assurance process in Moldova through since it got its independence. The education policy of EU is studied with special focus on quality assurance in order to address the challenges to which Moldova should face in to be in line with the European Community Countries. The history and activity of the National Agency for Quality Assurance in Professional Education are described, as well future challenges in the context of adherence to UE.

Keywords: Education, vocational education and training, higher education, quality assurance, European policies, ANACIP

Introducere

Dreptul la educație este unul din drepturile fundamentale ale omului (UN, 1950, UNESCO, 1960). După ce omenirea a trecut prin două războaie devastatoare, națiunile au realizat că acordurile în domeniul economic și politic nu sunt suficiente pentru a construi o pace de durată. Pacea trebuie stabilită în baza solidarității umane morale și intelectuale. Pentru a susține și promova valorile menționate, în 1945 a fost creată Organizația Națiunilor Unite în domeniul Educației, Științei și Culturii (UNESCO). Unul din obiectivele UNESCO de la începuturile sale până în prezent este de a depune eforturi considerabile pentru crearea unei rețele între națiuni, care să mobilizeze eforturile acestora în asigurarea accesului fiecărei persoane, indiferent de gen, naționalitate sau vârstă la o educație de *calitate*, acesta fiind un drept fundamental și o pre-cerință pentru o dezvoltare umană durabilă. Dacă, la începuturile activității UNESCO, accentul se punea pe accesul la educație de *calitate* a tuturor copiilor, ulterior, preocupările acestea s-au extins la asigurarea accesului la o educație de *calitate* pe tot parcursul vieții. Obiectivele globale ale ONU, stabilite pentru a fi realizate până în 2030, printre altele includ:

- Asigurarea accesului la un învățământ de calitate tuturor persoanelor, atât la nivel profesional tehnic, precum și terțiar, inclusiv universități;

- De a majora considerabil numărul tinerilor și adulților, ce au competențe relevante, inclusiv tehnice și vocaționale, la angajare, locuri de muncă decente și antreprenoriat. (UN, 2016)

Reieșind din obiectivele globale ale ONU, UNESCO a grupat activitățile pe arii prioritare (UNESCO, 2014), una dintre acestea referindu-se la învățământul profesional tehnic și terțiar. În documentul dat se menționează că învățământul profesional tehnic și terțiar este critic pentru asigurarea unui nivel de viață decent și trebuie să asigure diferite modalități de atingere a unui nivel sporit de educație. De asemenea, politicile naționale și sistemul de învățământ terțiar trebuie să fie orientat spre constituirea unor sisteme de asigurare a calității adecvate.

Preocupările pentru asigurarea calității educației la moment sunt mai actuale ca niciodată, pornind de la premiza că doar printr-o educație de calitate omenirea poate prospera și se poate asigura o dezvoltare durabilă.

1. Constituirea sistemului educațional profesional tehnic și superior al Republicii Moldova

Republica Moldova este un stat relativ tânăr, care și-a obținut independența în 1991. Teritoriul în care actualmente este situată Republica Moldova are o istorie bogată și deseori controversată. În 1940, în limitele teritoriului actual, are loc formarea Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești, care a fost parte a URSS până în 1991. Principiul centralizării, caracteristic sistemului sovietic de guvernare, a fost aplicat și sistemului educațional. URSS includea 15 republici, guvernarea se făcea centralizat, iar sistemul educațional era unul comun pentru toate republicile-membre ale URSS. După cum menționează Tiron, et. all (2003), după formarea RSSM, o parte din intelectualitatea Basarabiei, inclusiv din domeniul învățământului și culturii, a fost forțată să părăsească acest teritoriu, fiind înlocuită cu specialiști din Transnistria și din alte republici ale URSS. În perioada 1940-1941, din Ucraina și alte state ale URSS, au fost dislocate peste 5000 de cadre în diferite domenii, însă numărul acestora era insuficient, în special insuficiența se resimțea în domeniul formării primare. De aceea, în perioada de referință au fost fondate mai multe instituții, pe care azi le-am putea atribui nivelului post-secundar și terțiar. Conform aceleiași surse, la începutul anului academic 1940-1941, activau șase instituții superioare, 22 tehnicumuri și alte instituții intermediare, cu un număr de 6664 studenți înscriși

Autoritățile sovietice au făcut modificări majore atât în conținutul cursurilor, programelor de studii, metodelor de predare, precum și în sistemul de admitere la studii superioare. Un șir de discipline cu caracter ideologic au fost introduse în curricula pentru învățământul secundar și terțiar, având ca scop formarea "cetățeanului sovietic". În timpul celui de-al doilea război mondial, conform statisticilor, o mare parte din specialiștii ce asigurau formarea primară și secundară au decedat. Ca urmare, s-a luat decizia de a completa insuficiența de cadre locale cu cadre din republicile URSS, care a dus la cel de-al doilea val de specialiști trimiși pentru a asigura formarea cadrelor în RSSM, precum și crearea de noi instituții post-secundare și terțiare pentru a răspunde necesităților RSSM. Pentru a mări numărul persoanelor cu studii medii de specialitate și superioare, în 1956 se ia decizia de a modifica condițiile de admitere, ce permiteau înscrierea la examenele de admitere a persoanelor cu o experiență de muncă în domeniu de cel puțin doi ani, precum și admiterea fără examene a veteranilor celui de al doilea război mondial. Ca urmare a acestor măsuri, numărul absolvenților a crescut semnificativ, jumătate din aceștia erau absolvenți ai școlilor profesionale pedagogice sau facultăților pedagogice. În perioada 1945-1960 s-a investit mult în dezvoltarea educației, au fost deschise specialități noi, au fost construite și dotate cu cele necesare diverse laboratoare, a fost creată infrastructura socială prin construcția de cămine și obiecte de cultură generală. De asemenea, în această perioadă, începe oferirea de studii doctorale pe teritoriul RSSM de către instituțiile de cercetarea ale Academiei de Științe. Perioada între 1945-1960 a fost dominată de pregătirea specialiștilor în domeniul educației

primare, medicale, culturale și agricultură. În perioada 1960-1990, sistemul educațional local oferea toate tipurile de formări necesare economiei Republicii Moldova. Spre 1990 în RSSM activau 10 instituții superioare. Statisticile din 1988 arată că fiecare al patrulea specialist din economia națională avea studii superioare sau medii de specialitate. Mai mult de jumătate dintre aceștia erau implicați în sectorul de producere. Paradoxul acelor ani era că aproximativ 11 mii de absolvenți ai învățământului superior dețineau posturi de lucru care nu necesitau un nivel de calificare așa de înalt, mulți dintre ei fiind muncitori. Explicația paradoxului este una simplă, politica acelor ani era de a forma clasa muncitorească, iar muncitorii deseori aveau un salariu mai mare decât un specialist cu studii superioare.

Politica URSS era una centralizată, planurile de studii, curricula, modalitățile de organizare și gestionare a procesului de studiu erau identice pentru toate republicile URSS. În același timp, exista o ierarhie nescrisă a instituțiilor din spațiul sovietic. Chiar dacă muncitorii erau plătiți mai bine decât specialiștii înalt calificați, să ajungi la o școală profesională se echivala cu nereușita în viață, copii fiind orientați spre a obține studii superioare. În același timp, cu referire la studiile superioare, era considerat mai prestigios și mai sigur pentru viitor să urmezi o facultate la Moscova, iar absolvenții cu merite aveau șanse mai mari să fie admiși la studii în „facultățile prestigioase”. În același timp, politica URSS era de a repartiza specialiștii formați în diferite republici, nu neapărat în cele de baștină. Astfel, un absolvent al unei facultăți din RSSM putea fi repartizat în Ucraina, Bielorusia ori Kazahstan.

Cojocar (2002) menționa că în URSS, respectiv în RSSM, precum și în alte țări ca Japonia, Franța a existat un sistem de învățământ centralizat, care a permis crearea unor standarde educaționale, a imprimat o anumită unitate și continuitate sistemului educațional, însă în același timp a dus la birocratizarea dirijării lui, a instruirii, la uniformizarea excesivă, la subaprecierea semnificației condiției locale și a inițiativei lucrătorilor școlii. În opina lui Lisnic și Scobioala (2010) sistemul de dirijare a învățământului în RSSM era în funcție de politicile URSS. Astfel, în anii '60, odată cu lansarea ideii de formare a „omului nou”, au loc modificări structurale în conducerea sistemului educațional (Lisnic și Scobioala, 2010). În rezultat, în 1962, cele 2 ministere, Ministerul învățământului preuniversitar și Ministerul învățământului mediu de specialitate și superior, au fost comasate în unul singur, numit Ministerul Învățământului Public. Ulterior, în 1966, în RSSM a fost creat Ministerul unional – republican al învățământului, care avea în sarcinile sale și elaborarea și perfecționarea planurilor de învățământ, realizarea legăturilor externe în domeniul învățământului, organizarea recalificării cadrelor didactice. Însă, în acest context, trebuie de menționat că legătura și colaborarea cu alte state, planificarea pregătirii cadrelor, elaborarea standardelor educaționale rămânea a fi o prerogativă a organelor de conducere de la Moscova, iar miniștrii învățământului din republicile unionale erau doar membri ai Consiliului învățământului, creat pe lângă Ministerul educației al URSS. Ministerul dat a funcționat în baza unui Regulament despre Ministerul Învățământului Public al RSSM, aprobat în 1969 de Consiliul de Miniștri ai RSSM.

Anii '90 au fost marcați de procesele de dezintegrare a URSS și de obținere a suveranității și independenței de către republicile sovietice. În data de 27 August 1991, Republica Moldova își declara independența, moment din care începe istoria modernă a statului Republica Moldova. Odată cu aceasta, sunt inițiate un șir de reforme, inclusiv în sistemul educațional moștenit de la fosta URSS. Astfel, în 1994 este aprobată Concepția dezvoltării învățământului în Republica Moldova și, ca urmare a acesteia, în 1995 începe a se contura cadrul legal în domeniul învățământului. Totodată, sunt elaborate și aprobate consecutiv un șir de acte ce au stabilit „regulile de joc” pentru următorii 20 de ani: Legea învățământului (1995), Legea cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova (1997) și Legea privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (1999). Toate aceste trei legi au fost ulterior abrogate prin Codul Educație al Republicii Moldova, aprobat de Parlamentul Republicii Moldova la data de 17.07.2014.

Legea învățământului (1995), care a fost aprobată și a intrat în vigoare la patru ani de la obținerea independenței, a pus bazele cadrului normativ-juridic pentru:

- actualizarea definiției de ideal educațional și orientarea învățământului spre atingerea acestuia;
- desfășurarea procesului educativ în baza standardelor educaționale, care așa și nu au fost elaborate, nici aprobate;
- trecerea de la învățământul mediu de cultură generală la învățământul liceal;
- instituirea învățământului privat și a sistemului de instruire cu plată în instituțiile de învățământ de stat;
- lichidarea monopolului curricular prin admiterea organizării învățământului alternativ;
- extinderea cooperării cu alte țări în domeniul învățământului, etc. (Gremalschi, 2016)

Pe parcursul celor 19 ani în care Legea învățământului a funcționat, aceasta a suferit multiple modificări, în mare parte datorită evoluțiilor din sistem, însumând 47 de modificări/amendamente.

Anul 2014 va intra în istoria sistemului educațional al Republicii Moldova ca anul în care s-a aprobat, după mai multe tentative, Codul Educației. În opinia lui Gremalschi (2016), acesta a legiferat rezultatele reformelor și a deschis noi perspective pentru modernizarea în continuare a învățământului moldovenesc. Tot în opinia acestuia, prevederile inovatoare ale Codului Educației sunt: redefinirea idealului educațional, decentralizarea educației prin delegarea mai multor competențe ale organelor administrației publice centrale către organele locale, creșterea rolului beneficiarilor direcți ai educației în administrarea învățământului, ce-i drept, mai mult doar în cazul învățământului general; orientarea învățământului profesional-tehnic și a celui superior spre atingerea standardelor stabilite în Cadrul Național al Calificărilor; instituționalizarea mecanismelor de asigurare a calității în învățământ; stabilirea unor cerințe explicite în domeniul eticii profesionale a cadrelor didactice și de conducere din învățământ; extinderea componentelor opționale și la libera alegere din curricula.

2. Asigurarea calității educației în învățământul profesional tehnic și superior în contextul integrării europene

Acordul de asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, semnat pe 27 iunie 2014, conține un capitol dedicat Cooperării în materie de învățământ, formare, multilingvism, tineret și sport. În textul articolului 122 și 123 al capitolului 23 se stipulează că cooperarea presupune "...modernizarea sistemelor de educație și de formare, îmbunătățirea calității, a relevanței și a accesului la acestea..." precum și "...promovarea obiectivelor stabilite în cadrul procesului de la Copenhaga privind consolidarea cooperării europene în materie de educație și de formare profesională..." (EUR-LEX, 2014).

Procesul de la Copenhaga este urmare a deciziei luate de Consiliul Europei la Lisabona în martie 2000, precum și decizia luată la Barcelona în 2002. În cadrul ședinței de la Lisabona a fost recunoscută și accentuată importanța dezvoltării unei educații și formări profesionale (EFP) de înaltă calitate pentru a promova incluziunea socială, coeziunea, mobilitatea, șansele de angajare și competitivitatea (EUR-LEX, 2011). În cadrul Consiliului Europei de la Barcelona s-a solicitat crearea unui proces specific EFP, obiectivul căruia este transformarea sistemelor europene de învățământ și formare în referințe mondiale de calitate până în 2010 (EUR-LEX, 2011). Procesul de la Copenhaga, adoptat în noiembrie 2002, vizează creșterea performanțelor, a calității și a atractivității educației și formării profesionale (EFP) prin consolidarea cooperării la nivel european (EUR-LEX, 2011). Procesul se bazează pe priorități convenite de comun acord, revizuite o dată la doi ani – Maastricht (2004), Helsinki (2006), Bordeaux (2008), Bruges (2010). La ultima ședință a Consiliului Europei de la Bruges, s-a declarat că procesul de la Copenhaga este parte integrantă a cadrului strategic „Educație și formare profesională 2020” (EFP 2020) și va contribui la realizarea obiectivelor strategiei Europa 2020 în domeniul educației (EUR-LEX, 2011). Atât procesul de la

Copenhaga, comunicatele ulterioare și strategia Educația 2020, reiterează importanța asigurării calității în educație.

La 18 iunie 2009 a fost făcută publică „Recomandarea parlamentului european și a consiliului privind stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională” (EUR-LEX, 2009). Cadru european de referință pentru asigurarea calității este un instrument important de susținere a statelor membre în promovarea și monitorizarea îmbunătățirii continue a sistemelor de educație și formare profesională, pe baza unor referințe convenite de comun acord. Cadru ar trebui să contribuie nu doar la îmbunătățirea calității EFP, ci și la consolidarea încrederii reciproce între sistemele de EFP și să faciliteze acceptarea și recunoașterea calificărilor și a competențelor dobândite în diferite țări și sisteme educaționale. Cu ajutorul acestui cadru, țările UE își pot îmbunătăți sistemele de asigurare a calității cu participarea tuturor părților interesate. Mai cu seamă, se vorbește despre: 1. crearea unor puncte naționale de referință pentru asigurarea calității, 2. participarea activă în cadrul rețelei europene relevante și 3. dezvoltarea unei abordări naționale pentru îmbunătățirea sistemelor de asigurare a calității și utilizarea optimă a cadrului de reglementare.

La 20 mai 2014 Consiliul Europei a formulat și prezentat concluziile privind asigurarea calității în sprijinul educației și formării profesionale, în care este reiterată importanța sporirii continue a calității, menționându-se că „...asigurarea calității – ca parte a unei serii de măsuri din partea guvernelor și instituțiilor – sporește transparența și stă la baza încrederii în ceea ce privește relevanța și calitatea cunoștințelor, aptitudinilor, competențelor și calificărilor, care, la rândul său, se bazează pe încrederea în calitatea instituțiilor și furnizorilor de educație și formare profesională...” (EU, 2014). Pe final, Consiliul face recomandări statelor membre „...de a promova în continuare transparența și complementaritatea dintre abordările sectoriale privind asigurarea calității, bazându-se pe principii europene pentru asigurarea calității din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, cu scopul de a asigura calitatea rezultatelor pentru cursanți și de a spori permeabilitatea dintre sectoarele educației și formării profesionale...” (EU, 2014).

În contextul preocupărilor pentru asigurarea calității la nivel european, trebuie de menționat și preocupările miniștrilor responsabili de învățământul superior pentru formarea unui Spațiu European a Învățământului Superior, prima declarație făcută în 1998 la Sorbona (EHEA, 1998), ca urmare a convenției de la Lisabona (COE, 1997). În 1999, prin Declarația de la Bologna, au fost formulate șase obiective cu referire la compatibilitatea sistemelor de învățământ până în 2010, unul dintre care se referea la promovarea cooperării europene în asigurarea calității (EHEA, 1999). În comunicatele ulterioare de la Praga (2001), Copenhaga (2002, comun cu cel al Comunității Europene), Berlin (2003), Bergen (2004), Londra (2007), Louvain la Neuve (2009), București (2012) și Erevan (2015), asigurarea calității în învățământul superior a rămas a fi actuală (EHEA, 2001, 2002, 2003, 2004, 2007, 2009, 2012, 2015). Astfel, prin declarația de la Berlin s-a stabilit de comun acord că responsabilitatea primară pentru asigurarea calității în învățământul superior aparține fiecărei instituții, iar Asociația Europeană a Agențiilor de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ENQA) a fost mandatată pentru a elabora standarde, ghiduri și proceduri privind realizarea și funcționarea sistemelor de asigurare a calității în învățământul profesional (EHEA, 2003). În 2005 au fost aprobate primele Linii directe și recomandări pentru asigurarea calității în învățământul superior, acestea fiind revizuite în 2015 și aprobate la Conferința de la Erevan (EHEA, 2015).

Studiul comparativ efectuat de EQUIP (EQUIP, 2016) relevă următoarele diferențe dintre ESG 2005 și ESG 2015: În ceea ce privește schimbările în partea introductivă a documentului, ESG 2015 iau în considerare evoluțiile în învățământul superior european începând cu 2005, cum ar fi trecerea la învățarea centrată pe student și necesitatea pentru căi flexibile de învățare, precum și recunoașterea competențelor obținute în afara educației formale. În plus, internaționalizarea tot mai mare a învățământului superior, răspândirea învățământului digital și noile forme de livrare a educației sunt specificate ca fiind evoluții

importante care influențează asigurarea calității în învățământul superior. ESG 2015, de asemenea, fac referință și la alte instrumente existente la nivel european, care contribuie la asigurarea transparenței și a încrederii în învățământul superior, cum ar fi cadrul calificărilor, ECTS și suplimentul la diplomă. Domeniul de aplicare al ESG-urilor este clarificat, iar textul ESG 2015 evidențiază aplicabilitatea lor în toate sistemele de învățământ superior existente în Spațiul European al Învățământului Superior (EHEA) “indiferent de modalitatea de studiu și locul de oferire a studiilor”. Acest lucru face clar faptul că ESG se aplică în mod egal învățământului superior transfrontalier și transnațional, precum și diferitor moduri de livrare, cum ar fi e-learning. În plus, ESG 2015 precizează în mod clar că acestea se aplică, de asemenea, furnizării studiilor la nivel de învățământ superior, care nu fac parte dintr-un program de studiu care să conducă la o calificare în învățământul formal. Ca și în cazul ESG 2005, ESG 2015 se axează pe asigurarea calității cu referire la învățare și predare; cu toate acestea, ESG 2015 includ referințe cu privire la “mediul de învățare și legăturile relevante cu cercetarea și inovarea”. Mai mult decât atât, deși ESG nu acoperă aspectul asigurării calității cu privire la alte activități instituționale, cum ar fi cercetarea sau guvernarea instituțională, ESG 2015 așteaptă ca instituțiile să dispună totuși de politici și procese care să se refere la ele. Textul evidențiază faptul că asigurarea calității are un scop dublu de responsabilitate și îmbunătățire și, astfel, ESG se aplică în mod egal diferitor abordări ale asigurării calității. Scopurile ESG 2015 sunt de a oferi un cadru comun pentru asigurarea calității în Europa; a permite asigurarea și îmbunătățirea calității în învățământul superior; a susține încrederea reciprocă; și a oferi informații cu privire la asigurarea calității în EHEA. ESG 2015 se bazează pe patru principii: că responsabilitatea primară pentru calitatea programelor și asigurarea calității în oferirea lor este a instituțiilor de învățământ superior; că asigurarea calității trebuie să răspundă diversității sistemelor de învățământ superior, instituțiilor, programelor și studenților; că asigurarea calității trebuie să susțină crearea unei culturi a calității; și că asigurarea calității ia în considerație necesitățile și așteptările studenților, a părților interesate și societății. Deși toate aceste principii erau prezente și în ESG 2005, recunoașterea diversității și importanța susținerii unei culturi a calității au un accent mai mare în ESG 2015. ESG rămân a fi “principii generice” care permit o diversitate în implementarea practică a lor. Ca și în versiunea 2005, ele nu descriu în detaliu ce este calitatea, nici felul în care ar trebuie să fie implementate procesele de asigurare a calității. Mai degrabă, ele își mențin rolul de a oferi ghidare în și a indica domeniile vitale pentru a oferi calitate în învățământul superior. ESG 2015 continuă să recunoască diversitatea sistemelor europene de învățământ superior, instituții de învățământ și agenții de asigurare a calității și să mențină, ca și în 2005, că “o abordare monolitică unică a calității și asigurării calității în învățământul superior” din EHEA nu este una adecvată.

3. Asigurarea calității educației în Republica Moldova. Trecut și prezent.

Studiul Legii învățământului din 1995, cu referire la *calitate și asigurarea calității*, relevă faptul că, inițial responsabilitatea față de asigurarea calității se impunea doar instituțiilor private (art. 36. Învățământul privat). Astfel, în art. 36, pct. 11 era stipulat că “...conducătorii instituțiilor de învățământ privat și fondatorii acestora poartă răspundere de calitatea învățământului, de condițiile de educație și instruire, în conformitate cu legislația în vigoare...” (Lex, 1995). În textul inițial al legii nu erau prevăzute articole ce ar fi reglementat dimensiunea de asigurare a calității studiilor. Doar prin modificarea Legii învățământului din 2013, în textul legii apar așa noțiuni precum *calitate și asigurarea calității* (Lex, 2013). Au fost operate unele modificări semnificative la articolul 37 al legii, care a fost redenumit din „Licențierea și acreditarea instituțiilor de învățământ” în „Asigurarea calității în învățământul superior”, și completat cu articolele: 37¹ „Evaluarea calității în învățământul superior”, 37² „Evaluarea externă în vederea autorizării de funcționare provizorie sau acreditării în învățământul superior”, 37³ „Evaluarea externă în vederea autorizării de funcționare provizorie sau acreditării învățământului secundar profesional, de specialitate, precum și de formare continuă”, 37⁴ „Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul

Profesional” (Lex, 2013). Astfel, abia în 2013 se definește calitatea studiilor ca fiind „...ansamblul de caracteristici ale unui program de studiu și ale ofertanților acestuia, prin care sunt satisfăcute așteptările beneficiarilor în raport cu standardele de acreditare sau cu standardele naționale de referință...”, se specifică modalitățile de asigurare a calității care „...este realizată printr-un ansamblu de acțiuni de dezvoltare a capacității instituționale de elaborare, planificare și implementare de programe de studii, prin care se formează și se consolidează încrederea beneficiarilor în faptul că organizația ofertantă de educație satisface și îmbunătățește standardele naționale de referință în conformitate cu misiunea asumată de aceasta...”, se stabilesc clar responsabilii de managementul calității în învățământul superior: „...la nivel național – de Ministerul Educației și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional...” și „...la nivel instituțional – de către structuri interne de asigurare a calității...”, precum și „...etapele ce trebuie parcurse pentru ca sistemul de asigurare a calității să ajungă a fi pe deplin funcțional: a) autorizarea de funcționare provizorie (licențiere), care reprezintă actul de înființare și acordă dreptul de a desfășura procesul de învățământ și de a organiza admiterea la studii; b) acreditarea, care acordă, alături de drepturile prevăzute la lit. a), și dreptul de a organiza examene de finalizare a studiilor și de a emite diplome, certificate și alte acte de studii recunoscute de Ministerul Educației...” (LEX, 2013).

Chiar dacă legea educației nu definea noțiunea de calitate a studiilor, în 1997 a fost aprobată Legea cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova. Ca urmare a acesteia, a fost aprobat Regulamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (1999). Chiar dacă textul legii cu privire la evaluare și acreditare a fost modificat de 7 ori, a rămas intact scopul legii – „...evaluarea capacității instituțiilor din sistemul de învățământ, de stat și private, din Republica Moldova de a realiza *calitativ* obiectivele prevăzute în Legea învățământului...” (Lex, 1997). În conformitate cu prevederile stipulate în această lege, „...toate instituțiile de învățământ din sistemul educațional trebuiau să fie supuse procedurii de evaluare și acreditare...” (Lex, 1997), altfel spus - începând cu grădinițele și terminând cu instituțiile de învățământ superior. De asemenea, legea stabilea criteriile de evaluare academică și acreditare, care: „...vizează toate domeniile ce țin de înființarea și funcționarea instituțiilor de învățământ: profesionalismul cadrelor didactice, conținutul și formele de organizare a învățământului, baza tehnico-materială, nomenclatorul specialităților, activitatea economico-financiară, activitatea științifică (în instituțiile de învățământ superior și postuniversitar), calitatea și eficiența procesului instructiv-educativ, corespunderea nivelului de pregătire a celor instruiți cu standardele educaționale de stat...” (Lex, 1997). În enunțul respectiv este critic de menționat că evaluarea trebuia să se facă raportându-se la anumite standarde educaționale de stat, stabilirea cărora ținea de competența exclusivă a Ministerului Educației, care însă nu au fost elaborate nici până în prezent. Criteriile de evaluare academică și acreditare au fost ulterior elaborate și aprobate odată cu aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (Lex, 1999).

În prima versiunea a legii cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ responsabil de acest proces era desemnat Departamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ din cadrul Ministerului Educației. În scurt timp, în anul 2000, s-a decis a transfera responsabilitatea evaluărilor către o entitate independentă, nou formatul Consiliu Național de Evaluare Academică și Acreditare a Instituțiilor de Învățământ (CNEAII), entitate instituită pe lângă Guvern (Lex, 2000). Chiar dacă legea cu privire la evaluarea și acreditare instituțiilor de învățământ se extindea asupra tuturor tipurilor de învățământ, evaluării au fost supuse doare instituțiile de învățământ profesional tehnic și superior. Astfel, pe parcursul anilor 2000-2002, CNEAII, în încercarea sa de a promova o politică independentă față de Ministerul Educației, a reușit să evalueze și acrediteze toate instituțiile de învățământ superior de stat, majoritatea celor private și circa 10 instituții de învățământ profesional tehnic. Provenind dintr-o societate totalitară, conducerea Republicii Moldova, precum și CNEAII de la acel moment, nu erau pregătiți pentru a lua decizii independente, fără implicarea factorului politico-administrativ și, adesea, deciziile erau

influențate de factori ce nu aveau tangență cu calitatea studiilor. Astfel, în anul 2002 responsabilitatea evaluării și acreditării instituțiilor a fost transferată către Departamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (DEAIÎ) din cadrul Ministerului Educației (Lex, 2002), care a desfășurat evaluări tot cu precădere în învățământul profesional tehnic și superior, până în 2005, an în care Republica Moldova a aderat la Procesul Bologna. Recomandările și practicile europene în domeniul asigurării calității au determinat stoparea procesului de evaluare/acreditare de către DEAIÎ, aflat în subordinea Ministerului Educației. Însă, chiar și în lipsa DEAIÎ, Ministerul Educației a eliberat certificate de acreditare până în 2010, baza legală aplicată nefiind clară.

De asemenea, aici trebuie de menționat că, în 2002, Legea învățământului a fost modificată. Conform noilor prevederi legale, autorizarea de funcționare provizorie a fost înlocuită cu licența, ce era eliberată de Camera de Licențiere. Astfel, Camera de Licențiere realiza evaluarea externă în vederea acordării licenței de funcționare, iar responsabilitatea pentru evaluarea externă în vederea acreditării i-a revenit Ministerului Educației în totalitate (Lex, 2002).

Odată cu modificările operate în Legea învățământului (Lex, 2013) în anul 2013, responsabilitățile pentru asigurarea calității în sistemul educațional au fost repartizate. Astfel, responsabilitatea pentru evaluarea externă a calității în învățământul profesional (la acesta se referă toate programele de studii care oferă calificări de nivelul 3-8 ISCED, instituțiile ce oferă astfel de programe de studii, precum și formarea continuă) a fost atribuită Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional. Însă, în același timp, Legea cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ și Legea privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ nu au fost abrogate. În situația creată, din punct de vedere legal, nu era clar cine este responsabil pentru evaluarea șnu au fost abrogate. În situația creată, nici-o instituție națională n-a realizat până în 2015 activități de evaluare externă a calității serviciilor educaționale prestate pe piața educațională din Republica Moldova. În 2013 Ministerul Educației, forțat de factorii interni, a lansat procedura de evaluare externă a tuturor programelor de studii la nivel Licență și Master pentru domeniul Drept. În lipsa unei Agenții locale de evaluare a calității funcționale, Ministerul a contractat Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) pentru evaluarea programelor de studiu Drept la nivel Licență, iar pentru evaluarea programelor de studiu la nivel de Master - agenția estoniană de asigurare a calității - EKKA și a cea germană - AQAS. Spre finele anului 2014 toate programele de Licență au fost evaluate, iar spre finele lui 2015 toate programele de Masterat. Ca rezultat al primei experiențe de evaluare, 13 programe de licență au fost acreditate pentru o perioadă de 5 ani, pentru 3 programe a fost refuzată acreditarea (HG 731 din 19.10.2015); 21 programe la master au fost acreditate pentru 3 ani, iar pentru 5 programe de Master a fost refuzată acreditarea (HG nr. 883 din 28.12.2015).

Codul Educației, aprobat în 2014, a definit noțiunea de calitate în învățământ ca „...ansamblu de caracteristici ale unui program de studiu și ale ofertanților acestuia, prin care sânt satisfăcute așteptările beneficiarilor în raport cu standardele de calitate..” (Lex, 2014) și a instituționalizat mecanismele de asigurare a calității în învățământ:

- la nivelul învățământului general – responsabilitatea pentru elaborarea standardelor educaționale îi revine Ministerului Educației, iar evaluarea instituțiilor se face „...de către organul local de specialitate în domeniul învățământului și de către Inspectoratul Școlar Național...”. În textul legii nu se stipulează cine este responsabil de asigurarea calității în interiorul instituției.
- la nivelul învățământului profesional tehnic (nivelul 3-5 ISCED) – responsabilitatea pentru elaborarea standardelor educaționale îi revine Ministerului Educației, însă elaborarea standardelor naționale de referință este pusă în sarcina Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP), iar „...evaluarea calității în învățământul profesional tehnic se realizează în baza standardelor naționale de referință, a standardelor de acreditare și a metodologiei elaborate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în

Învățământul Profesional” (art.64 și art. 65). Din textul legii, indirect, se poate concluziona că instituțiile ar trebui să aibă structuri instituționale de asigurare a calității, deoarece anume acestea ar trebui să facă evaluarea internă a calității (art. 65, paragraful 5).

- la nivelul învățământului superior (nivelul 6-8 ISCED) - responsabilitatea pentru elaborarea standardelor educaționale îi revine Ministerului Educației, pentru elaborarea standardelor naționale de referință – ANACIP. În cazul învățământului superior, Codul educației este mai explicit la definirea asigurării calității, a responsabililor pentru asigurarea calității, a etapelor ce trebuie parcurse pentru a avea un sistem de asigurare a calității pe deplin funcțional, ce presupune evaluarea calității, de cine este făcută și în ce scop se face evaluarea.

În opinia noastră, Codul Educației, are și unele lacune la capitolul asigurarea calității. Considerăm, că ceea ce ține de asigurarea calității ar trebui să fie expus într-un articol aparte, în care s-ar regăsi toate aspectele acestui domeniu la toate treptele de învățământ, cu specificarea exactă a responsabilităților pentru asigurarea calității la nivel național și instituțional, pentru evaluarea internă și externă a calității și a motivelor pentru care se face evaluarea. La moment, nu este clar, de exemplu, care este motivul solicitării evaluării externe de către instituțiile din cadrul învățământului general, și care este finalitatea evaluării externe. La nivelul învățământului profesional tehnic, nu este clar când se solicită autorizare și când se solicită acreditare, și care este diferența dintre acestea două, precum și responsabilitățile pentru asigurarea calității la nivel național și instituțional.

Preocuparea pentru asigurarea calității s-a manifestat prioritar la nivelul învățământului superior. Putem afirma că instituțiile de învățământ superior din țară au avut rolul de catalizator în dezvoltarea domeniului și în modificările legislative. Pe parcursul lui 2004-2016 ele au fost implicate în mai multe proiecte internaționale, ce au adus un aport semnificativ în înțelegerea noului concept de asigurare a calității studiilor, unele din ele chiar implementând la nivel instituțional sisteme de management al calității înaintea apariției propriu-zise a cadrului legal, printre care pot fi menționate:

- 2004-2006: "Proiectarea și implementarea Sistemului de Management al Calității conform ISO 9000: 2000 în trei universități din Moldova". Proiect finanțat de Fundația SOROS-Moldova;
- 2005: Proiect "Implementarea sistemului de credite în Republica Moldova - dorințe și realizări", finanțat de Institutul de Politici Publice;
- 2007-2010: Program de Stat, contract nr. 302 B/S. „Implementarea sistemului de management al calității”;
- 2009-2011: Proiect Tempus "Dezvoltarea parteneriatelor cu mediul de afaceri din Moldova”;
- 2010-2011: "Proiectarea, implementarea și certificarea sistemului de management al calității în Universitatea Tehnică a Moldovei", finanțator: Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova în cadrul Proiectului de Ameliorare a Competitivității;
- 2012-2016: Proiect Tempus "Dezvoltarea Asigurării Calității în Învățământul Superior din Republica Moldova”.

Ultimul proiect trebuie menționat în special datorită contribuției pe care a avut-o în formarea sistemului național de asigurare a calității. Fiind inițial preconizat pentru o perioadă de 2 ani, până în 2014, acesta a fost extins până în 2016 datorită rezultatelor și importanței subiectului la nivel european. Obiectivele de bază ale proiectului au constat în instruirea personalului din domeniul asigurării calității de la instituțiile de învățământ superior moldave, implicarea activă a studenților în procesele de asigurare a calității, crearea unui dialog eficient și durabil între structurile de asigurare a calității și cadrele didactice, instruirea privind elaborarea rapoartelor de autoevaluare a programelor de studii în vederea acreditării, evaluarea externă internațională a câtorva programe de studii de licență oferite de instituțiile de învățământ superior moldave. Odată cu extinderea proiectului, obiectivele au fost extinse și ele, iar de evaluări externe au beneficiat și alte programe de studii. Alături de Proiectul finanțat de Ministerul Estonian al Afacerilor Externe "Crearea și dezvoltarea capacității Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional din Republica Moldova", acesta a contribuit la instituționalizarea ANACIP. Marele avantaj și beneficiu al partenerilor

proiectului – reprezentanți ai universităților moldave și ai Ministerului Educației - a constatat în faptul că aceștia au participat la întregul proces de evaluare: de la identificarea și formularea criteriilor și indicatorilor de performanță (având la bază Standardele și Liniile Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior), necesari de dezvoltat și menținut de către universitățile moldave; la instruire în vederea elaborării rapoartelor de autoevaluare conform standardelor europene, organizate de AQAS, ca partener al proiectului; până la evaluarea externă propriu-zisă a calității programelor de studii. Astfel, în cadrul proiectului, AQAS a evaluat inițial, în 2014, 5 programe de licență, iar ulterior, în 2015, alte 12 programe de licență. Eforturile și activitățile desfășurate de către universitățile evaluate s-au materializat în deciziile Comisiei de Acreditare a AQAS privind acreditarea a 13 programe de studii, din cele 17 evaluate, decizii care menționează că "...programele evaluate sunt acreditate în conformitate cu Standardele și Liniile Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior (ESG)..." (Middel, et al, 2016). Este regretabil faptul că nici până în prezent, decizia AQAS cu privire la acreditarea sau neacreditarea programelor de studii, evaluate extern în cadrul proiectului QUAEM, nu a fost transmisă Guvernului de către Ministerul Educației, așa cum prevede legislația în vigoare.

4. Crearea ANACIP, ca urmare a angajamentelor luate la nivel european în domeniul învățământului profesional tehnic și superior.

Așa cum am menționat anterior, în 2005, ca urmare a aderării R. Moldova la procesul de la Bologna, activitatea Departamentului din cadrul Ministerului Educației, responsabil de evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ a fost stopată. Se cerea crearea unor structuri ce vor promova cultura calității în educație, vor efectua evaluarea externă a calității în vederea acreditării. Procesul de creare a unei astfel de entități a durat până în 2013, când, ca urmare a modificărilor operate în Legea Învățământului, responsabilitățile în domeniul asigurării calității la nivelul formării profesionale tehnice și în învățământul superior au fost delegate către Ministerul Educației și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP). La momentul respectiv nu exista o astfel de structură în sistemul educațional, motiv pentru care, la 20 aprilie 2014, Ministerul Educației și Ministerul Economiei anunță concursul de selectare a membrilor Consiliului interimar de conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP, 2016). După 2 luni, timp în care au fost colectate și evaluate mai multe dosare, comisia de concurs, compusă din reprezentanți ai Ministerului Educației, Ministerului Economiei și Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS), a intervievat 33 de candidați, dintre care 15 au fost selectați. Echipa a fost formată, iar la 13 august 2014 Guvernul Republicii Moldova aprobă Hotărârea nr. 652 „Cu privire la crearea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional”, care a fost publicată în Monitorul Oficial la 15.08.2014. Principala sarcină pusă în fața echipei selectate a fost de a pregăti actele necesare pentru a lansa funcționarea ANACIP. Pentru a realiza prevederile Hotărârii de Guvern, a fost ales Consiliul Interimar al ANACIP (președinte - Andrei Chiciuc, vicepreședinte – Liliana Rotaru și secretar general - Lora Moșanu-Șupac). Primul act ce a fost elaborat și ulterior aprobat prin Hotărâre de Guvern la 22 aprilie 2015 a fost Regulamentul de organizare și funcționare al ANACIP. Aprobarea Regulamentului a permis trecerea la următoarea etapă de selectare a Consiliului de Conducere al ANACIP, selectarea personalului executiv și lansarea propriu-zisă a activității ANACIP. În perioada aprilie-iulie 2015 a fost organizat procesul de selectare a Membrilor Consiliului de Conducere al ANACIP. Echipa de concurs a fost una internațională, fiind formată din experți ai Agențiilor de Asigurare a Calității din afara țării - Doris Herrmann, Director al Agenției de Asigurare a Calității din Germania (AQAS); Helli Mattisen, Director al Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Vocational din Estonia (EKKA); Maiki Udam, Director de Dezvoltare și Cooperare Internațională, EKKA; Lucien Bollaert, membru al Consiliului de Conducere al Agenției de Acreditare din Olanda, Flandra și Haga (NVAO); Marcus Siebolds, membru al

Comisiei de Acreditare Instituțională al AQAS. În rezultatul procesului de selectare au fost alese 15 persoane, dintre care 13 sunt reprezentanți ai mediului academic, unul este reprezentant al mediului de afaceri și unul este reprezentant al studenților. Consiliul de Conducere nou ales pentru un mandat de 4 ani a fost confirmat prin ordin la 21 iulie 2015, iar la 2 august 2015, în cadrul primei ședințe a Consiliului de Conducere al ANACIP, a fost aleasă conducerea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, după cum urmează: președinte - Andrei Chiciuc, vicepreședinte - Liliana Rotaru și secretar general - Carolina Timco. În septembrie 2015, iar ulterior și în februarie 2016, au fost anunțate public concursuri de angajare și selecția membrii aparatului executiv. La moment, ANACIP are un aparat de 10 persoane, care urmează a fi completat până la 26 persoane, conform statelor de funcții ale ANACIP.

Prima activitate de evaluare externă efectuată de către ANACIP, la solicitarea Ministerului Educației, a fost evaluarea externă a calității școlilor doctorale și programelor de doctorat ale acestora în vederea autorizării de funcționare provizorie. Ministerul Educației a inițiat procedura de evaluare externă a școlilor doctorale în regim de urgență, deoarece 2015 a fost primul an când studiile de doctorat au devenit plenipotențiar studii de nivelul III, iar Codul Educației, precum și Regulamentul de organizare a studiilor doctorale prevăd că acestea se organizează în școli doctorale ce oferă programe de doctorat care trebuie să fie autorizate provizoriu pentru a putea iniția procedura de admitere și organizare a studiilor. Pentru a realiza această sarcină, a fost elaborată și aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 586 din 24.08.2015 Metodologia de evaluare externă în vederea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale și a programelor de doctorat. De la Ministerul Educației au fost preluate 46 de dosare pentru obținerea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale. Solicitățile de autorizare provizorie au venit atât din partea instituțiilor de învățământ superior, cât și din partea consorțiilor și parteneriatelor instituțiilor de învățământ superior naționale, a instituțiilor de învățământ superior străine și a organizațiilor din sfera științei și inovării. În urma evaluărilor realizate de echipele de experți evaluatori, numite de către Consiliul de Conducere al ANACIP, au fost autorizate provizoriu 43 de școli doctorale și programele de doctorat ale acestora, iar solicitările a 3 școli au fost refuzate.

Următorul pas în asigurarea calității în sistemul educațional a fost elaborarea și aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă (Hotărârea de Guvern nr. 616 din 18 mai 2016). Metodologia menționată, împreună cu Ghidurile și standardele de evaluare externă (realizate în baza Standardelor și Liniilor Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior, versiunea 2015) reprezintă baza legală pentru evaluările externe ale calității prezente și viitoare ale ANACIP.

Provocările de viitor sunt multiple. În ultimii trei ani, la solicitarea Ministerului Educației au fost efectuate evaluări externe ale calității în vederea acreditării programelor de studii de către trei agenții străine (AQAS, EKKA și ARACIS), care s-au soldat cu acreditarea mai multor programe de studii. Însă, numărul acestora, raportat la totalitatea programelor de studii existente la moment, este infirm. În plus, toate instituțiile de învățământ superior nu dețin acreditări instituționale, cel puțin din 2010, an când acreditările anterioare au expirat. Dacă e să ne referim la învățământul profesional tehnic, în acest sector situația este și mai dificilă, deoarece anterior mai puțin de 10 colegii au trecut prin procedura de evaluare externă, iar școlile profesionale nu dețin o astfel de experiență, nemaivorbind de instituțiile care prestează servicii educaționale de formare pe tot parcursul vieții.

Cu referire la sistemele interne de asigurare a calității, ce ar trebui să existe în fiecare instituție de învățământ, menționăm că doar în instituțiile de învățământ superior se regăsesc elemente ale sistemelor de asigurare a calității. În instituțiile de învățământ profesional tehnic, procesul de constituire a viitoarelor sisteme de asigurare a calității a demarat abia în 2016, prin elaborarea structurii acestora, implementarea urmând să se realizeze în următorii ani, pe când instituțiile de formare continuă deseori nici nu cunosc ce este un sistem de asigurare a calității.

O altă provocare majoră constă în formarea culturii calității în sistemul educațional, astfel încât asigurarea calității să nu fie percepută drept o activitate suplimentară pe care instituțiile trebuie să o realizeze, ci să reprezinte filosofia instituției și să fie elementul cheie în formularea misiunii acesteia.

Concluzii

În scurta sa istorie, sistemul educațional moldav a trecut prin multiple modificări, de la un sistem educațional post-sovietic la un sistem educațional ce se dorește a fi racordat la cerințele spațiului european educațional unic. Foia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova (LEX, 2014, 2016) elaborată "...în scopul pregătirii strategice a economiei țării și proceselor economice pentru implementarea calitativă și cu succes a viitorului Acord de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană" stipulează în abordarea sa că „...competitivitatea națională este tot mai mult determinată de calitatea învățământului superior și de formare continuă...”. În continuare se recunoaște faptul că „...echiparea forței de muncă cu cunoștințe și abilități de a asimila tehnologii noi și de a produce bunuri și servicii competitive pe piețele internaționale, de a participa la nivel internațional în procesul de creare a valorilor depinde în mare măsură de *calitatea* educației, de atenția acordată dezvoltării științelor și de accesul la serviciile de cercetare și formare profesională...”. Se mai stipulează că pe lângă asigurarea financiară a sistemului educațional, este nevoie și de „...dezvoltarea unor mecanisme eficiente de asigurare a calității educației...”. Una din obligațiunile asumate de către Republica Moldova a fost crearea unei instituții naționale responsabile de asigurarea calității în învățământului profesional de toate nivelurile, ceea ce a dus propriu-zis la crearea ANACIP.

În contextul realizării foii de parcurs, următoarele acțiuni se referă la asigurarea funcționalității Agenției, la efectuarea evaluărilor externe a calității în vederea acreditării atât a programelor de studii, precum și a instituțiilor, activități ce sunt planificate pentru a fi realizate în perioada 2016-2018.

Într-un timp relativ scurt, ANACIP a reușit să elaboreze principalele acte necesare pentru activitățile sale legale; a inițiat și derulat mai multe activități de formare și fortificare a capacităților angajaților și evaluatorilor săi; a reușit să inițieze colaborări cu Agenții și entități preocupate de asigurarea calității studiilor la nivel național și european, cum ar fi acorduri de colaborare cu AQAS și EKKA, parteneriatul inițiat cu Institutul Național de Standardizare din Republica Moldova, proiecte comune realizate cu AQAS, EKKA, ARACIS și ARACIP, și, evident, obținerea statutului de membru asociat al ENQA - Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (care poate fi considerat ca prim pas în realizarea obiectivului de a deveni membru cu drepturi depline al ENQA). De asemenea, s-a reușit inițierea unui dialog cu instituțiile de învățământ superior, profesional tehnic și de formare continuă din Republica Moldova – principalii beneficiari ai serviciilor prestate de către ANACIP.

În același timp, în vederea realizării tuturor obiectivelor și a foii de parcurs, precum și a angajamentelor luate în cadrul întrevederilor ministeriale, Republica Moldova mai are de muncit în vederea alinierii învățământului profesional tehnic și superior la rigorile europene, precum și implementarea principiului de învățare pe tot parcursul vieții.

Referințe bibliografice:

Documente UN și UNESCO

Convention against Discrimination in Education, UNESCO 1960, http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=12949&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (accesat 26.07.2016)

Goal 4: Ensure inclusive and quality education for all and promote lifelong learning, <http://www.un.org/sustainabledevelopment/education/> (accesat 26.07.2016)

Position Paper on Education Post-2015, <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002273/227336E.pdf> (accesat 26.07.2016)

Universal Declaration of Human Rights. Adopted and Proclaimed by the General Assembly of the United Nations on 10 december 1948, Final Authorized Text. New York, United Nations, 1950., <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> (accesat 26.07.2016)

Documente comunitare

Acord de asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 30.08.2014, p.33-34, <http://dcfta.md/uploads/0/images/large/http-eur-lex-europa.pdf> (accesat 26.07.2016)

Concluziile Consiliului din 20 mai 2014 privind asigurarea calității în sprijinul educației și formării profesionale, Jurnalul oficial al UE, 14.06.2014, http://publications.europa.eu/resource/cellar/3da8dd7a-f38a-11e3-831f-01aa75ed71a1.0019.03/DOC_1 (accesat 26.07.2016)

Procesul de la Copenhaga: întărirea cooperării europene în domeniul educației și formării profesionale, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Aef0018> (accesat 26.07.2016)

Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului din 18 iunie 2009 privind stabilirea unui cadru european de referință pentru asigurarea calității în educație și formare profesională, Jurnalul oficial al UE, 8.07.2009, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32009H0708\(01\)#document1](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:32009H0708(01)#document1) (accesat 26.07.2016)

Documente EHEA și COE

Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region, Lisbon, 11.04.1997, <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007f2c7> (accesat 26.07.2016)

Joint declaration on harmonisation of the architecture of the European higher education system, Sorbonne, 1998, http://www.ehea.info/uploads/declarations/sorbonne_declaration1.pdf (accesat 26.07.2016)

London Communiqué Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world, 18 May 2007 http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/London_Communique18May2007.pdf (accesat 26.07.2016)

Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area Bucharest Communiqué, april 2012, <http://www.ehea.info/Uploads/%281%29/Bucharest%20Communique%202012%281%29pdf> (accesat 26.07.2016)

Realising the European Higher Education Area, Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003, http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Berlin_Communique1.pdf (accesat 26.07.2016)

The Bologna Declaration of 19 June 1999, http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf (accesat 26.07.2016)

The Bologna Process 2020 - The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Leuven and Louvain-la-Neuve, 28-29 April 2009, http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique%20C3%A9_April_2009.pdf (accesat 26.07.2016)

The European Higher Education Area - Achieving the Goals Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education, Bergen, 19-20 May 2005, http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Bergen_Communique1.pdf (accesat 26.07.2016)

Towards the European higher education area Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001, http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/PRAGUE_COMMUNIQUE.pdf (accesat 26.07.16)

Yerevan communiqué, 14-15 May 2015, http://www.ehea.info/Uploads/SubmittedFiles/5_2015/112705.pdf

Legi. Hotărâri de Guvern. R. Moldova

Codul Educației al Republicii Moldova, COD Nr. 152 din 17.07.2014, <http://lex.justice.md/md/355156/> (accesat 26.07.2016)

Lege cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova, Nr. 1257 din 16.07.1997, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311564> (accesat 26.07.2016)

Legea învățământului, Nr. 547 din 21.07.1995, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=311684> (accesat 26.07.2016)

Lege pentru modificarea și completarea Legii învățământului, Nr. 1208 din 28.07.2000, http://lex.justice.md/document_rom.php?id=BA32AC91:FFC6956B (accesat 26.07.2016)

Lege pentru modificarea și completarea Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, Nr. 239 din 18.10.2013, <http://lex.justice.md/md/350725/> (accesat 26.07.2016)

Lege privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ, Nr. 423 din 04.06.1999 <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311665&lang=1> (accesat 26.07.2016)

Lege privind modificarea și completarea unor acte legislative, Nr. 1199 din 04.07.2002, http://lex.justice.md/document_rom.php?id=AF2C27C3:6BF3F643 (accesat 26.07.2016)

Hotărârea Guvernului Nr. 4 din 14.01.2014 cu privire la aprobarea Foii de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova, <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=351253&lang=1> (accesat 26.07.2016)

Hotărâre Guvernului Nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355494> (accesat 26.07.2016)

Hotărâre Guvernului Nr. 806 din 29.06.2016 privind modificarea capitolului 3 din Foaia de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova, <http://lex.justice.md/md/365695/> (accesat 26.07.2016)

Monografii, studii, articole

Comparative analysis of the ESG 2015 and ESG 2005, http://www.equip-project.eu/wp-content/uploads/EQUIP_comparative-analysis-ESG-2015-ESG-2005.pdf (accesat 26.07.2016)

Cojocar V, Reforma învățământului, Chișinău, Știința, 2002, p. 74

Gremalschi Anatol, Necesitatea modernizării educației în Republica Moldova în Educație în R. Moldova un studiu comprehensiv privind domeniul educațional și a politicilor educaționale, Fundația Friderich Naumann pentru Libertate, Chișinău, 2016, p.9-41

Lisnic Angela, Scobioală Nadejda, Sistemul educațional sovietic –pârghie de modificare a identității în rândul cadrelor didactice în anii `50-80 ai secolului XX, în La frontierele civilizației. Basarabia în context geopolitic, economic, cultural și religios: conferința internațională: Galați 21-23 octombrie 2010, ed. Partener: Galati University Press, ISBN 978-973-1914-16-9, p.404-419

Middel M., Reinhardt V., Bischof L., External Quality Assurance of study programmes in Moldova. Methodology and Documentation, Leipziger universitätsverlag 2016, 252 p., ISBN 978-3-96023-034-2

Tiron Ștefan (coord.), Arion V., Paiu M., Scalnii V., Stan V., Higher education in the Republic of Moldova, București 2003, UNESCO 2003 ISBN 92-9069-175-6.

Surse web

<http://anacip.md/index.php/en/home-en-gb/historical-background/> (accesat 26.07.2016)

<http://gesi.sozphil.uni-leipzig.de/quaem/about-the-project/goal-and-objectives/>(accesat 26.07.2016)